

มะค่า

ชื่อเรียกพื้นเมือง : มะค่าใหญ่ มะค่าโมง (ภาคกลาง) มะค่าหลวง มะค่าหัวค่า (ภาคเหนือ) เวง เบง (สุรินทร์) บิง (จันทบุรี) ปิ่น มะค่าโมง (นครราชสีมา) ฟันฤๅษี แต่โหล่น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Afzelia xylocarpa (Kurz) Craib. T
ชื่อวงศ์ : Leguminosae

ลักษณะทั่วไป

ลำต้น เป็นไม้ขนาดใหญ่ แต่ไม่สูงมากนัก ลำต้นมีความสูงประมาณ 10 – 18 เมตร มีเรือนยอดเป็นพุ่มกว้าง แตกกิ่งต่ำตั้งแต่ระดับล่างของลำต้น เปลือกลำต้นมีสีน้ำตาลอ่อนอมชมพู กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม

ใบ เป็นใบประกอบ ออกเรียงสลับกันบนกิ่งแขนง มีก้านใบหลักยาวประมาณ 18-30 เซนติเมตร มีประกอบด้วยใบย่อยขึ้นตรงกันข้าม 3-5 คู่ ใบย่อยมีก้านใบสั้นประมาณ 3 – 5 มิลลิเมตร ใบย่อยแต่ละใบมีรูปไข่ ฐานใบ และปลายใบมน แผ่นใบเรียบ และมีสีเขียวเข้ม แผ่นใบมีเส้นกลางใบชัดเจน ขนาดใบกว้างประมาณ 2-5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 4 – 10 เซนติเมตร

ดอก ออกดอกเป็นช่อบริเวณปลายกิ่ง ช่อดอกยาว 5 – 15 เซนติเมตร มีขนคลุมบางๆ ดอกย่อยมีก้านดอกยาว 7 – 10 มิลลิเมตร ดอกมีใบประดับเป็นรูปขอบขนานแกมรูปไข่ ยาว 6 – 9 มิลลิเมตร มีขนปกคลุม กลีบรองดอกมี 4 กลีบ กลีบรองดอกมีรูปขอบขนาน เรียงซ้อนทับกัน ยาวประมาณ 10 – 12 ส่วนกลีบดอกมีเพียงกลีบเดียว มีรูปทรงกลม ยาว 5 – 12 มิลลิเมตร แผ่นกลีบดอกมีสีแดงเรื่อๆ ถัดมาด้านในเป็นเกสรตัวผู้ที่มี 11 อัน ที่มี 8 อัน เป็นเกสรสมบูรณ์ และ 3 อัน เป็นหมัน ก้านเกสรแยกออกจากกัน ถัดมาตรงกลางเป็นเกสรตัวเมีย มีขนปกคลุมยาวประมาณ 7 มิลลิเมตร ด้านล่างเป็นรังไข่ โดยดอกจะออกประมาณเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม

ผล ผลมะค่า เรียกว่า ฝัก มีลักษณะแบนขนาดใหญ่ ฝักกว้างประมาณ 7 – 10 เซนติเมตร ยาวประมาณ 12-20 เซนติเมตร ฝักอ่อนมีสีเขียว เมื่อแก่จะมีสีน้ำตาล และจะปริแตกออกเป็น 2 ซีก ส่วนด้านในมีเมล็ด 2-5 เมล็ด

เมล็ด เมล็ดมีลักษณะกลม เปลือกเมล็ดมีสีดำ และมีเยื่อหนาสีเหลืองประแดง ซึ่งมีลักษณะคล้ายรูปฟันคน ยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร หุ้มบริเวณฐานเมล็ด จึงเรียก ฟันฤๅษี ทั้งนี้ ฝักจะแก่ประมาณเดือนมิถุนายน-สิงหาคม

การปลูก

การปลูกมะค่านิยมเพาะขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด โดยนำฝักแก่มะค่าโมงมาแกะเมล็ดออก จากนำตัดส่วนเยื่อที่หุ้มบริเวณฐานเมล็ดออก และตัดให้เห็นเนื้อเมล็ดด้านในเล็กน้อย ก่อนจะแช่น้ำไว้ 1 คืน หรือหากไม่ใช้การตัดเยื่อหุ้มออกก็ให้นำเมล็ดมาแช่น้ำร้อนประมาณ 1 นาที แล้วทิ้งไว้ให้เย็น จากนั้นนำมาเพาะในถุงเพาะชำ ทั้งนี้ วัสดุเพาะชำให้ใช้ดินผสมกับปุ๋ยคอก และทรายเล็กน้อย อัตราส่วนดิน:ทราย:ปุ๋ยคอกที่ 1:2:1

นอกจากนั้น อาจใช้วิธีกลบเมล็ดลงแปลงเพาะ และหลังจากเมล็ดเริ่มงอกให้เห็นค่อยย้ายเมล็ดลงถุงเพาะชำ และดูแลจนกล้าแข็งแรง ที่อายุประมาณ 8 เดือน ถึง 1 ปี ก่อนนำลงปลูก ทั้งนี้ เมล็ดจะงอกประมาณ 10-20 วัน หลังการเพาะ

ประโยชน์

เนื้อไม้ มีลวดลายสวยงาม เนื้อไม้สีน้ำตาลอมแดง นิยมใช้แปรรูปเป็นไม้แผ่นปูพื้น ไม้วงกบ เสาบ้าน และไม้ชายคาสำหรับก่อสร้างบ้าน และเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ

เปลือก มีน้ำฝาด นิยมใช้สำหรับพอกหนัง

ฝักอ่อน นำเนื้อเมล็ดมาต้มรับประทาน ทั้งรับประทานเป็นของคบเคี้ยว และรับประทานคู่กับอาหาร

เมล็ดแก่ นำมาเผาไฟหรือคั่วรับประทาน เนื้อเมล็ดให้รสมัน

แหล่งข้อมูล: <https://th.wikipedia.org/wiki>

แหล่งข้อมูลภาพ : <http://www.xn--42c5afn2eb6b2alet8u.net/article/>

